

Pataki János István

A végrehajtás és a behajtás a rendőri eljárás tükrében

Execution and exaction reflected upon police procedure

Absztrakt

A Szegedi Rendészeti Szakgimnázium alapfeladata a rendőrség végrehajtó állományának nappali rendszerű oktatás keretében történő képzése. Természetesen ezen feladat mellett számos olyan tanfolyamot, tréninget, továbbképzést folytatunk, amely hozzájárul a végrehajtásban dolgozók ismereteinek naprakészen tartásához. A 2018-tól iskolánk szervezésében folyik a dél-alföldi régióban dolgozó alosztályvezetők továbbképzése, amely képzés az elmúlt időszak visszajelzései alapján sikeres és népszerű az érintett munkatársak körében. Iskolánk mindig figyelmet fordított arra, hogy a kötelező tananyagon kívül valamilyen aktuális, az adott kérdést több oldalról megvilágító, gyakorlatias ismereteket is nyújtson a képzésben résztvevőknek. A médiában gyakran látunk olyan képeket, amelyek a bírósági végrehajtás eredményes megvalósítása érdekében rendőri segítséget vesznek igénybe. A társadalom szempontjából ez rendkívül megosztó is lehet, és teljesen nyilvánvaló, hogy az ebben résztvevő munkatársainknak sem ez a legkedvesebb rendőri feladat. Ezt megfelelő higgadtsággal kell kezelni és alapos felkészülést igényel minden résztvevő számára. Ezt hivatott segíteni a következő oldalakon található összefoglaló, amelyet egy előadás keretében a bűnügy és a közrendvédelem területén dolgozó alosztályvezetők a képzés keretein belül meghallgathattak jelen sorok szerzőjének előadásában.¹

Kulcsszavak: végrehajtás, behajtás, rendőrség

Abstract

The basic task of the Law Enforcement Secondary School Szeged is the education of the executive staff of police in a day school. We further organize a lot

¹ Az előszót Dr. Bardócz Csaba r. ezredes, rendőrségi főtanácsos a Szegedi Rendészeti Szakgimnázium igazgatója írta.

of courses and trainings helping the executive staff to up-to-date knowledge. Our school has organized since 2018 trainings for subdivision leaders in the South Plain Region of Hungary, which is due to feedbacks of the past period successful and popular for the participating colleagues. Our school has always paid attention to offer beside the obligatory curriculum also actual and practical knowledge for the participants. In the media can be frequently seen that the help of police is demanded for a successful fulfilment of execution ordered by court.

This might be very divisive for the society and is obviously not the most preferred work for the police colleagues involved. This must be fulfilled with appropriate temperateness and needs a suitable preparation for each of the participants. This should be supported by the summary on the following pages, about that the participating subdivision leaders of detective squad and of public order were informed in frame of a lecture held by the author of this article.

Keywords: execution, exaction, police

Bevezetés

Napjainkban, mint az közismert tény, a magyar lakosság kötelezettségvállalási, hitelfelvételi hajlandósága megnőtt², ugyanakkor a kötelezettségek darabszámának növekedése már ab ovo önmagában is azt a fenyegetettséget hordozza, hogy az önkéntes jogkövető magatartási formák, a nem fizetett hitelek, kölcsönök, kötelezettségek (a továbbiakban együtt: hitelek) aránya is megnövekszik. A hitel felvevőjének részéről az önkéntes jogkövető magatartás elmaradása a hitelezői oldalon jórészt valamilyen szerződés, illetve szerződéses biztosíték alapján teljesítetlen követelést eredményez, amelynek következtében ezek a kötelezettségvállalást magukban foglaló szerződések felmondásra kerülhetnek. Az így kialakuló követeléseket a hitelezők – a kötelezettől be- vagy végrehajtás útján az önkéntes jogkövető magatartás kikényszerítésével – megkísérlik érvényesíteni, hogy követelésállományuk csökkenjen.

A növekvő ügyszerkezet és a növekvő követelésállomány okán már közvetlen és belátható módon is megnövekszik a helyszíni be-, illetve végrehajtási cselekmények száma, és a helyszíni cselekmények darabszámának növekedése megnöveli a helyszínen kialakult konfliktusok számát is (hiszen a hitelező és

2 Központi Statisztikai Hivatal: Lakossági lakáshitelezés, 2018. In: Statisztikai Tükör. Budapest, 2019. 1. o. 2018. december 31-én a lakáshitel-állomány 3324 milliárd forint volt, 10,3%-kal (309 milliárd forintal) nagyobb a 2017. végénél, miközben a GDP-hez viszonyított aránya az egy évvel korábbival megegyező maradt (7,9%).

az adós között antagonisztikus ellentét alakul ki), ezáltal természetesen megnövekszik a helyszíni rendőri intézkedések, eljárások száma is.

Különbségtétel

Alapvetően két különálló tevékenységről beszélhetünk. Egyrészt a végrehajtásról, amely alatt az önálló bírósági végrehajtó (a továbbiakban: ÖBV) által a bíróság hatáskörében³ lefolytatott eljárási cselekményeket értjük, másrészt pedig a követeléskezelésről, az úgynevezett behajtásról, amely alatt különböző követeléskezeléssel is foglalkozó gazdasági társaságok, de akár természetes személyek által végzett követeléskezelési, behajtási tevékenységről beszélhetünk.

A végrehajtás-behajtás fogalom-ellentéppárral jellemezhető a legjobban, és a legrelevánsabb módon a hétköznapi életben tapasztalható egyik legfajsúlyosabb és leggyakrabban felvetődő probléma, illetve félreértés a kétféle eljárás kapcsán. (Pataki, 2014a) A mindennapok gyakorlata során sok esetben nem tisztázott az, hogy eleve két, alapvetően különböző tevékenységről és ezáltal két teljesen más fogalomról van szó. Nem lehet összekeverni a két önálló fogalmat, valamint meg kell különböztetni a végrehajtás és a behajtás által takart tartalmi, illetve realizációs elemeket. Ezt az elemi különbségtételt sok esetben az érintett felek fogalmi ismerethiánya okán a bejelentést felvevő, és rendőri intézkedést felvevőnek, illetve helyszíni intézkedést foganatosító rendőri állománynak kell megtennie. Mindkét fogalomhoz alapvetően más tényállási elemek kötődnek, és ezért a helyszíni intézkedést, a realizációt is alapvetően ez a fogalmi megkülönböztetés determinálja. Ergo a végrehajtás fogalom alatt jelen esetben a bírósági végrehajtást, mint jogintézményt, míg behajtás fogalom alatt az egyéb gazdasági társaságok vagy természetes személyek által végzett (tárgan értelmezett) követeléskezelési, mint gazdasági tevékenységek elemeit érthetjük. Mindebből következően a rendőri helyszíni eljárások realizációját, az esetlegesen tapadó (büntető) tényállások vizsgálatát is a legjobban az elméleti fogalom-pár tagjainak elemzésén keresztül lehetséges értelmezni és elemezni.

3 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról
225. § (1) A végrehajtás elrendelését és foganatosítását - e törvényben megállapított szabályok szerint - a bíróság, illetve a közjegyző, továbbá e törvényben meghatározott más szervek és személyek, így különösen a következők végzik:
a) az önálló bírósági végrehajtó,
c) az önálló bírósági végrehajtó-helyettes,
e) a végrehajtójelölt.
(2) A végrehajtó eljárása – mint polgári nemperes eljárás – a bíróság eljárásával azonos.

Bírósági végrehajtás

Az állam számára egyfajta kötelezettségként (Frank, 1846) jelentkezik a jogvitákkal kapcsolatos döntések érvényre juttatása. Ennek a kötelezettségnek az egyik megvalósulási formája maga a bírósági végrehajtás intézménye. A bírósági végrehajtás a magánjog (civilisztika) területén realizált igazságszolgáltatás. (Pokol, 2000) Az emberi magatartásoknak meg kell felelniük a jogi normáknak, illetve az ezek alapján hozott, államilag elismert döntéseknek. A végrehajtás intézményrendszere a jogbiztonsággal szoros korrelációt képez. A jogbiztonság érvényesülésének elengedhetetlen feltétele, hogy a bíróság jogerős döntéseiben foglaltak végrehajtása önkéntes teljesítés hiányában is megtörténjen. (Pataki, 2013a; 2013b)

„A bírósági végrehajtás a vagyoni végrehajtás fő útja: az a viszonylag önálló – rendszerint más, jogvitát eldöntő eljáráshoz kapcsolódó – polgári nemperes eljárás, amelynek során a bíróság, illetőleg a bírósági szerv általában vagyoni kényszerrel juttatja érvényre a kötelezettség teljesítésére vagy biztosítására irányuló jogi szankciót”. (Vida, 1978.)

Magyarország Alaptörvénye – mint a jogrendszer alapja – is számos garanciális elemet tartalmaz a jogrendszerre, jogbiztonságra, a tulajdonhoz való jogra, a társadalmi felelősségre, mint alapvető jogelvekre nézve. Az Alaptörvény Alapvetés fejezet C) cikk (3) bekezdés rendelkezik az állami kényszer alkalmazásának jogáról, amely szerint *„Az Alaptörvény és a jogszabályok érvényre juttatása érdekében kényszer alkalmazására az állam jogosult.”* A bíróságok az Alaptörvény által deklarált igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el (25. cikk (1) pont). Ezen a módon is láthatóvá válik, hogy az önálló hatósági végrehajtó által foganatosított eljárás a bíróság eljárásával azonos.

Tágra értelmezve tehát a legelemibb és legminimálisabb társadalmi kultúra kialakulása, a tulajdon, a közös tulajdon, a magántulajdon megjelenése óta beszélhetünk valamilyen végrehajtási (szokás)jogról, végtére is a tulajdon a mindenkorai társadalmak egyik legelemibb intézménye (Harmathy, 1989; Téglási, 2008; Kovács, 1989), a végrehajtás és a tulajdon pedig ebből a kontextusból nézve elválaszthatatlan fogalom párt alkot. A jog abban a formájában, ahogyan ma ismerjük, a rómaiak találmánya, a jogtudomány pedig kimondottan az ókori Rómában született meg. (Földi–Hamza, 2007; Pataki, 2014b) A római jog fejlődésén keresztül látható, ahogyan az általánosan elfogadott erkölcsi normák átalakultak fokozatosan jogi normákká, amelyeket a római jog tekintetében a XII táblás törvénytől (Kr. e. V. század közepe) eredeztetünk. Egy csaknem háromezer éves (jog)intézményről beszélhetünk, amely a társadalmi változásokkal egy ütemben fejlődött.

Magyarországon már az I. Szent István király által kibocsátott dekrétumok második könyve is tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek a végrehajtás jogához szorosan kapcsolódnak. *„A mai értelemben vett bírósági végrehajtás kialakulásának kezdeteit csak a XIX. század első felében fedezhetjük fel.”* (Vida, 1978.) Az első átfogó, teljes egészében önálló végrehajtási törvény az 1881. évi LX. törvény-cikk a végrehajtási eljárást szabályozta, amely többek között már rendelkezett az árverés intézményéről. A törvény ismerte a biztosítási intézkedések fogalmát, az önálló pénzkövetelés fogalmát, az ingó-ingatlan bontást, a hirdetményt, a zárlatot stb. A végrehajtás alapjául végrehajtható közokirat szolgált. Az 1881. évi LX. törvény-cikk a gazdasági élet jelentős változásainak köszönhetően több nagyobb módosításon és kiegészítésen esett át, de 1955-ig hatályban maradt. A II. világháború után, 1945-től a szocialista rendszer terminológiája szerint az 1955. évi 21. tvr. megjelenéséig több mint ötven olyan jogszabályt léptettek életbe, amelyek korlátozták vagy kizárták a bírósági végrehajtást. A rendszerváltozás és a piacgazdaságra történő átállás bebizonyította, hogy gyökeres módosításra van szükség a bírósági végrehajtási eljárások vonatkozásában. A szocialista rendszer időszakában meghonosodott szemléletmód nem volt tartható. Megszületett az 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról (a továbbiakban: Vht.), amely napjainkban is speciális jogszabályi keretrendszert biztosít a bírósági végrehajtás jogintézménye számára.⁴ Természetesen a Vht. napjainkig több jelentős módosításon esett át. A módosítások a bírósági végrehajtási eljárások eredményességét és hatékonyságát kívánták növelni az adós és a hitelezővédelem kényes egyensúlyát megtartva. Magának a bírósági végrehajtásnak a fogalmi jellegű meghatározására több definíciószerű megoldást találhatunk a szakirodalomban, de ezek csak megfogalmazásukban mások, értelmük, értelmezésük egyértelműen egy irányba mutat. *„A bírósági végrehajtás – mint nem peres eljárás – jogviszonyok összessége. A végrehajtás megindítása a végrehajtási jog meglététől függ, amely az eredetileg érvényesítendő joghoz kapcsolódik. A végrehajtási jog szűkebb értelemben a végrehajtási eljárás megindításának jogát, tágabb értelemben a jogviszony során keletkező anyagi és eljárásjogi következmények összességét jelenti, amelyek a végrehajtási eljárásban részt vevők jogaiban és kötelezettségeiben bekövetkeznek.”* (Balogh és mtsai., 2009)

4 1994. évi LIII. törvény indokolása a bírósági végrehajtásról, Vht. kommentár, Általános indoklás fejezet (1)

„A jog érvényesülését általában az önkéntes követés jellemzi, végső soron azonban az állam kényszerítő ereje juttatja érvényre a jogot. Ilyen kényszerítő jellegű eljárás a bírósági végrehajtás is, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait érvényre juttassák, e határozatokon, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket az adósoktól behajtsák. Ezért a bírósági végrehajtás fontos szerepet tölt be az igazságszolgáltatás feladatainak megoldásában, a jogrendszer gyakorlati megvalósításában.”

„A bírósági végrehajtás olyan önálló, törvényileg szabályozott eljárás, amelyben állami, vagy meghatározott szempontból azzal azonosnak minősülő szerv, elsősorban vagyoni kényszeralkalmazása révén juttatja érvényre az állam által, a konkrét egyedi ügyben fennállónak elismert és kikényszeríthető alanyi jogot, vagy előzetesen biztosítja a konkrét egyedi ügyben történő elismerés vagy kikényszeríthetőség előtt védelemben részesített alanyi jog későbbi érvényre jutását.” (Kapa, 2006.)

Alapvetően két részre bonthatjuk magát a bírósági végrehajtási eljárást. Az első rész a végrehajtás elrendelésével foglalkozik, míg a második rész a végrehajtás foganatosításával. Az első szakaszhoz leginkább az eredetileg érvényesítendő jog kötődik, és ebben a stádiumban a végrehajtó személye még meg sem jelenik. A második szakaszhoz leginkább az állami kényszer megjelenése köthető – amennyiben az önkéntes teljesítés elmarad –, és az itt alkalmazott állami kényszert már a végrehajtó foganatosítja (egyres kényszer cselekményeket a rendőrség szervezetének igénybevételével végez el, amennyiben arra szükség van). Az állami kényszer elsősorban az adós vagyona, vagy kivételesen személye ellen irányulhat. (Pataki, 2013a) Az elrendelési szakasz végeredményeként születik meg maga a követelés fennállását, és annak jogosságát igazoló, a követelés összességét jóváhagyó, a végrehajtás foganatosításának alapjául szolgáló okirat. Másként megfogalmazva megnyílik a végrehajtási jogcím. A második szakaszhoz, azaz a végrehajtás foganatosítási szakaszához leginkább az állami kényszer megjelenése köthető. Az itt alkalmazott állami kényszert már a végrehajtó foganatosítja a követelés jogszerűségének vizsgálata nélkül, hiszen az elrendelési szakasz egyik elemeként az már jogerős módon megállapításra került.

A helyszíni eljárás, és a vonatkozó jogszabályi elemek

Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy a 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről (a továbbiakban Btk.) szerint az ÖBV az eljárása során hivatalos személynek minősül⁵ (kapcsolódó bűncselekményi tényállások lehetnek: Btk. XXIX. fejezet, a hivatalos személy elleni bűncselekmények, 310–312. §-ai). A Vht. alapján az ÖBV és az ÖBV helyettese közhatalmi feladatot lát el. Ebből következően a Btk. hivatali bűncselekmények (XV. fejezet, IV. cím), és a hivatalos személy elleni bűncselekmények (XV. fejezet, V. cím) egyes szakaszai

5 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről
459. § (1) 11. hivatalos személy: h) az önálló bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó-helyettes és a végrehajtói kézbesítésre felhatalmazott önálló bírósági végrehajtó jelölt.

vonatkoznak az ÖBV személyére is. Az érdemi különbözőség, hogy a hivatali bűncselekmények elkövetője lehet az ÖBV, míg a hivatalos személy elleni erőszak bűncselekményeknek pedig a sértettje lehet.

A bírósági végrehajtás egyik dedikált célja az, hogy a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatainak, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseknek bírósági végrehajtás útján állami kényszerrel is érvényt kell szerezni. Az ÖBV egyik kötelezettségeként az eljárás foganatosítási szakaszában helyszíni eljárási cselekmény lebonyolítása válhat szükségessé. A helyszíni eljárás foganatosítása során az ÖBV jogosult a Vht. által tételesen meghatározott kényszerintézkedések megtételére. Az ÖBV a helyszínen tapasztaltak alapján saját mérlegelése szerint ítéli meg az alkalmazandó kényszerintézkedések szükségességét. Mindazon intézkedéseket alkalmazni fogja, amelyek szükségesek a helyszíni eljárás céljának eléréséhez és sikeres lebonyolításához.⁶ A Vht. a helyszíni eljárás során az ÖBV számára megfelelő eszközt biztosít feladatának elvégzéséhez, illetve – ki kell hangsúlyozni – az eszközt rendszer használata nem lehetőség a végrehajtó számára, hanem kötelezettség is egyben. Az ÖBV által lefolytatott helyszíni eljárásról minden esetben jegyzőkönyv készül. A helyszíni eljárási cselekmények foganatosításakor az adósnak – vagy a végrehajtási eljárásban közreműködésre kötelezett személynek, szervezetnek – törvény által előírt kötelezettségei keletkeznek, mint például a személyazonosság igazolása, az ellenszegüléstől való tartózkodás stb. Amennyiben ezeknek a kötelezettségeknek a megtételét megtagadják, azzal megvalósítják az ellenszegülés tényállását.

„Vht. 45. § (1) A végrehajtó intézkedésével szembeni ellenszegülés esetén a végrehajtó tájékoztatja az ellenszegülést megvalósító személyt az ellenszegülés esetén követendő eljárásról és az ellenszegülés következményeiről, és közvetlenül a legközelebbi, általános rendőri feladatokat ellátó helyi rendőri szervezethez fordul, amely köteles a végrehajtási eljárásban haladéktalanul közreműködni az ellenszegülés megszüntetése végett a végrehajtó intézkedésének befejezéséig.

6 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról
43. § (1) A végrehajtás során a végrehajtó megtekintheti és átvizsgálhatja az adós
a) lakását és egyéb helyiségét,
b) bármely vagyontárgyát,
c) gazdasági tevékenységével kapcsolatos iratait.
(2) A végrehajtás során személymotoszáknak nincs helye.
44. § (1) A végrehajtó szükség esetén az adós lezárt lakását, a tartózkodási helyétől szolgáló vagy egyéb helyiségét, a hozzájuk vezető bejáratot, továbbá az adós bútort vagy más ingóságát felnyithatja. Ha ilyenkor az adós vagy nagykorú családtagja nincs jelen, tanút kell alkalmazni. A végrehajtó bármely más eljárási cselekmény lefolytatásánál is alkalmazhat tanút.
(2) Ha az ingatlan vagy a helyiség felnyitása csak a zár vagy lakat eltávolításával lehetséges, a végrehajtó az új zár, lakat kulcsát az ingatlan fekvése szerinti rendőrkapitányságon helyezi el, ahol azt az adós vagy a vele együtt lakó nagykorú családtagja átveheti.

(2) Ellenszegülésnek minősül, ha a jogszerű végrehajtói intézkedéssel érintett személy

a) nem veti alá magát a végrehajtói intézkedésnek és fizikai erőlkifejtés útján is igyekszik azt megakadályozni, vagy

b) a végrehajtói intézkedés során a számára jogszerűen adott végrehajtói utasításokat nem hajtja végre, és ezzel akadályozza a végrehajtói intézkedést.

(3) A végrehajtó a rendőrség közreműködését a következő adatokkal tünteti fel a végrehajtási cselekményről készült jegyzőkönyvben:

a) intézkedés alá vont személy neve, anyja neve, születési ideje és helye, valamint személyazonosításra alkalmas okiratának száma vagy arra való utalás, hogy ezen adatok megállapítására irányuló intézkedés milyen okból nem vezetett eredményre,

b) a rendőri intézkedés megtételének ténye és az alkalmazott kényszerítő eszköz megnevezése,

c) az ellenszegülés esetén követendő eljárásról és az ellenszegülés következményeiről történő tájékoztatás megtörténte,

d) egyéb lényeges jognyilatkozatok, körülmények.

(4) A rendőri közreműködés jogszabályban meghatározott költségtérítésének összege végrehajtási költség; azt előlegezni nem kell. A végrehajtó a közreműködő rendőri szerv igazolása és a végrehajtási cselekményről készült jegyzőkönyv alapján megállapítja a költségtérítés összegét, és az erről szóló jegyzőkönyvet kézbesíti a feleknek.

(5) A rendőri szerv az intézkedéstől számított 8 napon belül megküldi a költségtérítés megállapításához szükséges igazolást a végrehajtó részére.

(6) A költségtérítés behajtott összegét a végrehajtó a közreműködő rendőri szerv székhelye szerinti megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság részére fizeti meg.”⁷

Az ÖBV eljárására, azaz a bírósági végrehajtásra vonatkozóan az 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről (a továbbiakban: Rtv.) szintén jogszabályi előírásokat fogalmaz meg a bírósági végrehajtásban közreműködő rendőri állomány számára [Rtv. 33. § (2) d), Rtv. 39. § (1) e), (2)-(3)]. A 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) további közvetlen részletszabályozást is tartalmaz (29. Rendőri közreműködés végrehajtási eljárásban). Itt kerülnek meghatározásra azok a közvetlenül jelentkező feladatok és célok, amelyeket az intézkedés realizációja során a rendőri állománynak figyelembe kell vennie. A jogszabály több rétegű feladat és célrendszerrel határoz meg, amelyek egyrészt az eljárásban résztvevő személyek biztonságának megővését jelentik, másrészt a kényszerítő cselekményeknek

való ellenszegülés megszüntetését célozzák, illetve harmadrészt – amennyiben a végrehajtási kényszerítő cselekményre feljogosított (vagyis az ÖBV) az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv közreműködését kéri – a személy elleni kényszerítő cselekmények végrehajtását írja elő. Fontos továbbá kiemelni, hogy a bírósági végrehajtás során, amennyiben sürgős kirendelésre van szükség, akkor olyan, legalább két fős járőr vezénylésére van szükség, amelynek vezetőjét a parancsnoki állomány egyik tagja adja, illetve a rendőrségnek gondoskodnia arról, hogy illetéktelen személyek ne tartózkodhassanak a végrehajtás helyszínén [Szolgálati Szabályzat 37. §. (2)-(3)]. Mint látható a bírósági végrehajtási eljárások során a rendőrség közreműködését tekintve nem kizárólag a rendőrségre közvetlen módon vonatkozó jogszabályi előírások fegyelme vételére van szükség, hanem magának a rendőri feladathoz kapcsolódó teljes szabályozás ismeretére is. A Vht. a vagyoni kényszer elsődlegességének elve mellett tartalmazza az adós személyiségi jogait érintő kényszer másodlagos (kiegészítő) elvének konkrét előírásait. A rendőrség a bírósági végrehajtási eljárásban a végrehajtási eljárást foganatosító bíróság és az ÖBV intézkedése alapján végzi el a kényszerítő cselekmények realizációját, de a rendőrség eljárását alárendelik a végrehajtás céljának. A rendőri kényszerintézkedések az Rtv. VI. fejezete szerinti formában és mértékben gyakorolhatók. A végrehajtás eredményességének biztosítása, mint cél, intézkedése során köti a rendőrt, de a végrehajtási eljárásban útzár, megállításhoz kényszerítés alkalmazása is elképzelhető, mint ahogy más személy(ek) elleni kényszerítő eszköz bevetése sem zárható ki (például testi kényszer gyakorlása, bilincs igénybevétele, vegyi eszközök, elektromos sokkoló eszközök stb.). Fontos továbbá kiemelni, hogy a Vht. 222. § értelmében a végrehajtó és a rendőrség intézkedése elleni jogorvoslatnak nincs halasztó hatálya, tehát erre a helyszíni eljárás realizációja során egyetlen érintett fél sem hivatkozhat.

Főszabály szerint az ÖBV köteles helyszíni eljárást lefolytatni, azaz egy bírósági végrehajtási eljárási elemet kell kötelező jelleggel foganatosítania. A bírósági végrehajtási eljárási cselekmény foganatosításához az adós jelenléte nem feltétlenül szükséges. Az ÖBV által lefolytatásra kerülő helyszíni eljárásnak több fő célja is lehet, amely célok eléréséhez az ÖBV számára a Vht. biztosítja a jogszabályi kereteket. Az egyik ilyen fő cél az adós tájékoztatása, a másik (a fokozatosság elvének megfelelően) az ingó vagyonelem foglalás alá vonása. (Schadl, 2017) Ki kell emelni, hogy ingó vagyonelem foglalása esetén magának a foglalásnak a megtörténte nem azonos a vagyonelem (kényszer) értékesítésének a jövőbeni megtörténtével. A két időpont elszakad egymástól, illetve az értékesítésre, mint végrehajtási eljárási elemre nem is biztos, hogy sor kerül majd.

7 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról.

Különböző bűncselekményi tényállások kapcsolódhatnak azon bírósági végrehajtási eljárási elemekhez, amelyek esetleges rendőri helyszíni eljáráshoz kötődhetnek. Az egyik ilyen a Btk. 287. § szerinti zártörés⁸ vétsége, büntette. Ilyen cselekménynek minősül többek között, ha a foglalás alá vont ingó vagyonelemet (például gépjármű) az adós elrejt, az értékesítést megakadályozza, vagy netán harmadik személy részére ő maga értékesíti (az eljárás alól elvonja), de az is megvalósítja a zártörés bűncselekményi tényállását, aki a hatósági eljárás során elrendelt lefoglalásnál, zárlatnál vagy zár alá vételnél alkalmazott pecsétet eltávolítja vagy megsérti, illetve a lefoglalt, zárolt vagy zár alá vett dolog megőrzésére szolgáló, lezárt helyiséget (ingatlant) felnyitja. Az is zártörésnek minősül, ha az elektronikus adat megőrzésére kötelezéssel érintett adatot jogosulatlan személy számára hozzáférhetővé tesz, illetve azt az eljárás alól elvonják vagy módosítják. A zártörés cselekménye látható módon vagyonelemekhez kötődik. A Btk. 288. § szerinti bírósági végrehajtás akadályozása vétsége magatartási formákat von büntetőjogi szabályozás alá. Mindkét bűncselekményt csak szándékosan lehet elkövetni. Mindkét esetben a bűncselekmény tárgya a végrehajtás zavartalan működésének, a végrehajtás eredményességének a biztosítása. Mindkét esetben van mód a büntetés elkerülésére, amennyiben szabott határpontig jogkövető magatartást tanúsít az elkövető. A két bűncselekmény alapvetően abban különbözik egymástól, hogy a zártörés esetében elkövetési tárgyról (dolog alapú) beszélünk, míg a másik esetben elkövetési magatartásról (tett alapú). További különbséget jelent, hogy a zártörés elkövetője bárki lehet, míg a bírósági végrehajtás akadályozása esetében csak kötelezett személy lehet elkövető (nem kizárólag adós).

Követeléskezelés és behajtás

A követeléskezelés, illetve köznyelvi, negatív értelemben vett behajtási tevékenység kapcsán úgynevezett követeléskezeléssel foglalkozó gazdasági társaságokról beszélhetünk. Ezek a gazdasági társaságok általában adósságkezeléssel, követelésvásárlással, követelésérvényesítéssel foglalkozó, nyereségérdekelt, polgári jogi alanyokként megjelenő, különböző társasági formában működő cégek, és ebből a tényből ab ovo következően a kintlévőség kezeléssel kapcsolatos üzleti tevékenységük végzését nem szabályozzák a Vht-ban, az Rtv-ben,

⁸ 614/2002. számú büntető elvi határozat
A végrehajtás alóli elvonással elkövetett zártörés nem eredmény-bűncselekmény, és már azzal megvalósul, ha az elkövető a hatóság a lefoglalt dolog feletti rendelkezési, intézkedési jogát időlegesen meghiúsítja [Btk. 249. § (2) bek.].

a Szolgálati Szabályzatban, illetve a bírósági végrehajtás keretrendszeréhez kapcsolódó egyéb jogforrásokban foglaltak. Az ilyen jellegű tevékenység végzésének a közvetett célja – teljesen természetes módon – kizárólag a profit-maximalizálás. (Pataki, 2014) Ezek a gazdasági társaságok az adóssal, kötelezettrel szemben nem rendelkeznek semmiféle hatósági vagy hatósági jellegű jogosultsággal. A követeléskezelő, behajtó gazdasági társaságoknak vagy természetes személyeknek semmiféle közhatalmi hatósági jogosítványuk nincs, így semmiféle kényszer-cselekményt nem alkalmazhatnak sem önállóan, sem a rendőrség közreműködését igénybe véve. Ugyanakkor látni kell, hogy a követeléskezelés, tartozásbehajtás, faktoring tevékenység (nevezzük bárhogyan) a gazdaság minden szegmensében megtalálható, valamint azt is, hogy normál esetben a követeléskezeléshez köthető tevékenység a gazdaság rendes működéséhez szükséges, és az ezzel foglalkozók is jogszerűen járnak el. Azonban a hitel-, kötelezettségállomány számosságának és összecsúszásának az általános osztársadalmi szinten tapasztalható növekedése magával vonja ezen gazdasági társaságok piacának növekedését is, így tevékenységük mértéke előre látható módon megnövekszik. Tevékenységüket alapvetően a 2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről (a továbbiakban: Ptk.) szabályozza. A követeléskezeléssel, követelésvásárlással foglalkozó gazdasági társaságok a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) engedélyével és felügyelete alatt végezhetik tevékenységüket (Lentner, 2018), illetve vonatkoznak még a területre egyéb speciális jogszabályok (például a 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról stb.). Ugyanakkor tudjuk azt, hogy minden egyes követelést lehet engedélyezni (a jogosult a követelését szerződéssel másra ruházta), akárhányszor tovább értékesíteni, akár MNB engedélyezéssel vagy MNB felügyelettel nem terhelt gazdasági társaság részére, akár természetes személyek számára is. Egyre gyakoribb az is, hogy az ilyen követelések esetében az adós, kötelezett személyes felkeresése is megtörténik, viszont hiányoznak a bírósági végrehajtást szabályozó jogi normatívák. A gyakorlatban egyre gyakrabban tapasztalható, hogy a tényleges működés során nem érvényesül a felügyeleti jogkör, mert az engedélyes cég kifejezetten sok alvállalkozót és egyéb más céget alkalmaz, azaz követelésvásárlás és engedélyezés történik a jogutódok sorára, amelyek természetesen minden további nélkül felszámolhatók probléma esetén.

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarán belül létrejött a Követeléskezelő Szakmai Osztály, ahol 2011 novemberében aláírásra került egy Magatartási Kódex, amely a Követeléskezelő társaságok a lakosság részére hitelt nyújtó pénzügyi intézmények nem problémamentes ügyleteinek kezelésével kapcsolatos tisztességes piaci magatartásáról címet viseli, és mindösszesen 10 oldal

terjedelemben határozza meg a követendő általános elveket⁹, de természetesen maga a Magatartási Kódex jogi kötőerővel nem rendelkezik.

Evidenciaként jelentkezik ugyanakkor, hogy a tartozás behajtással, követeléskezeléssel foglalkozó gazdasági társaságok profitorientált tevékenységet végeznek, és ebből következnek az a tapasztalati faktum is – tisztelet a kivételnek –, hogy üzleti tevékenységük realizációja kapcsán nem minden esetben veszik figyelembe a morális társadalmi normákat és a jogi szabályozókat – hiszen a morál nem üzleti kategória, a jog megsértése pedig csak bizonyítást nyert esetben szankcionálható –, így az általuk alkalmazott módszerek erkölcsi alapjai is nem ritkán megkérdőjelezhetők¹⁰ (a gazdasági alapjai nem, hiszen azok a tulajdonos, a cégvezetés elvárásain, döntésein alapulnak). A behajtó, követeléskezelő cégek tevékenysége mindezen túlmenően nem biztosítja az érdekelt felek számára a teljes körű (sőt néha semmiféle) jogorvoslat igénybevételének lehetőségét, eljárásukhoz pedig nem tapadnak tételesen meghatározott törvényi garanciák, hiszen más a szemléletmód, ami természetesen nem jelenti azt, hogy az egyes vonatkozó jogszabályi előírásokat ne kellene betartaniuk. Az orientációt rossz esetben a mindent szabad, amit törvény nem tilt mottóval jellemezhetjük. Többnyire egyéni, adott eseti ügy szerinti megkeresések alapján (nem azonos a bírósági végrehajtó által foganatosított helyszíni eljárási cselekménnyel) próbálnak eredményt (a követelés végrehajtása és kielégítése tekintetében) elérni.

Természetesen a követeléskezelés, behajtás esetében is beszélni kell különböző bűncselekményi tényállásokról, amelyek esetleges rendőri eljáráshoz kötődhetnek. A Btk. 221. § által szabályozott magánlaksértés¹¹ tényállása lehet az egyik

9 BKIK Magatartási Kódex 1. o.

„A Követeléskezelőknek a tevékenységüket úgy kell végezniük, hogy mindeközben biztosítsák, hogy a Híteltételek megtérülése minél nagyobb legyen, és ezen keresztül a betétesek pénze minél nagyobb biztonságban legyen. Meg kell értetni és el kell fogadtatni az Adósokkal, hogy a Követeléskezelők segítenek az Adósoknak azzal, hogy olyan megoldási javaslatokat dolgozzanak ki és ajánlanak fel, amelyek célja, hogy a jelzálog fedezetű hitelek és más Adósok megsegítésére létrehozott jogszabályok feltételeinek betartása mellett az Adósok ingatlana ne kerüljön végrehajtásra, és a Követeléskezelők lehetőség szerint olyan törlesztő részleteket alakítsanak ki és ajánlanak fel, amit az Adósok teljesíteni is tudnak.”

10 Természetesen az ilyen jellegű tevékenységgel foglalkozó gazdasági társaságok többsége a vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően működik és eljárásuk minden tekintetben jogszerűnek tekinthető. Az itt megfogalmazottak természetesen nem vonatkoznak ezekre a gazdasági társaságokra. Kizárólag elméleti problémafelvetés került elemzésre, illetve az ebben a cikkben leírtak nem vonatkoznak egyetlenegy természetes, vagy jogi személyre, ill. jogi személyiség nélküli társaságra sem közvetlen, vagy direkt módon. (A szerző)

11 Magyarország Alaptörvénye

VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyűlekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

(2) Az állam jogi védelemben részesíti az otthon nyugalomát.

(3) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.

(4) A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülését saroklatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi.

ilyen tipikus módon kapcsolódó cselekmény. A magánlaksértés esetében fontos kiemelni azt, hogy a bűncselekmény jogi tárgya a lakás, egyéb helyiség és az azokhoz tartozó bekerített hely lehet. Nem csak a jogosulatlan bemenettel vagy bennmaradással valósítható meg, hanem azzal is, ha a jogosultat meggátolják a bemenetelben vagy a kijövetelben. Sajátos eset lehet, ha a követeléskezelő, behajtó hivatalos színben tünteti fel magát (például ÖBV-nek). További általános tény, hogy a követeléskezelő, behajtó az ügynevezett kiskapukat rutinszerűen igyekszik kihasználni, míg a sértettnek nincs megfelelő tudása vagy tapasztalata az ilyen kérdésekben, így joggal várja el a rendőrségtől a szakmai hozzáértést és a megfelelő tájékoztatást. További kapcsolódó tényállás a Btk. 222. § zaklatás vétsége¹². Ebbe a körbe tartoz(hat)nak a sorozatos személyes felkeresések, a sorozatos telefonhívások stb. Közvetlenül kapcsolódhat továbbá (például az engedményezések kapcsán) a Btk. 223. § által leírt magántitok megsértésének alakzata. Mivel a fenti büntetőjogi tényállások elkövetője kizárólag magánindítvány esetén büntethető, ezért további fontos elem az elkövető személyének ismerete¹³, mert ennek hiányában a sértett a joghoz fordulás lehetőségét elveszíti.

Adatvédelem, adatkezelés

Az ÖBV a részére nyújtott törvényi felhatalmazás alapján gyűjt és kezel olyan adatokat, amelyek a személyes adatok¹⁴ körébe tartoznak, és teszi mindezt az adatgyűjtés és az adatkezelés célhoz kötöttsége alapelveinek betartásával, hi-

12 BH2016. 261. A zaklatás Btk. 222. § (1) bekezdésében írt esete szubszidiárius bűncselekmény, ezért ha a zaklató magatartás egyben garázdaságot is megvalósít, csak a garázdaság bűncselekményét kell megállapítani. A jogellenes cselekmény csak akkor minősül szubszidiárius bűncselekménynek, ha más, súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. A szubszidiárius bűncselekmény alternatív jellegű bűncselekmény: ha a jogellenes magatartás a büntető törvénykönyv különös részének bármelyik egyéb tényállásába ütközik, akkor nem a szubszidiárius bűncselekményt állapítják meg, hanem a másik bűncselekményt.

13 BH2018. 216.

I. A magánindítvány előterjesztése az elkövető kilétének ismeretéhez kötött. Az ismeretlen személy ellen előterjesztett magánvád nem törvényes, a bíróság eljárásának alapját nem képezheti. Azonban a magánindítvány előterjesztésére jogosult sértett bármelyik elkövetővel szemben előterjesztett magánindítványa valamennyi elkövetővel szemben hatályos. Így a magánindítvány joghatályos a közvetett tettesel szemben is, ha az eljárás későbbi szakaszában derül ki: az abban megjelölt elkövető tévedés miatt nem büntethető, azonban a közvetett tettes igen [2012. évi C. tv. 31. § (5) bek., 1998. évi XIX. tv. 173. § (3) bek.].

14 20/1990. (X. 4.) AB határozat

A magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog tartalma, hogy mindenki maga rendelkezik magántitkainak és személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról. A vagyoni vonatkozó adatok az ember magántitkát képezik és személyes adatainak minősülnek. A magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog törvényi korlátozása csak abban az esetben minősíthető alkotmányosnak, ha megfelel az Alkotmányban a korlátozásokkal szemben támasztott követelményeknek.

szén az adatgyűjtés és adatkezelés rá, mint a bíróság hatáskörében eljáró adatkezelőre, a vonatkozó kötelezettségeinek teljesítése céljából szükséges eljárási elemek sorozata, valamint egy harmadik személy (végrehajtást kérő) jogos érdekének érvényesítése céljából szükséges. A 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról (a továbbiakban Info tv.) 3. § 2. pontja kimondja, hogy személyes adatnak minősül az érintettre¹⁵ vonatkozó bármely információ. Az Info tv. szerint adatkezelésnek minősül – az alkalmazott eljárástól függetlenül – az adatokon végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége (például gyűjtés, rögzítés, rendszerezés, tárolás, megváltoztatás, felhasználás, továbbítás stb.). A jelen esetben alapvetően követelésekkel (polgári jog) kapcsolatos adatokról beszélhetünk (úgy, mint személyes adatok, gazdasági adatok, tulajdonnal, birtoklással, jogügyletekkel kapcsolatos adatok, adatkezelés, adatfeldolgozás, adattovábbítás stb.).

A követeléskezelés esetében az engedményezések során adatgyűjtés és adattovábbítás történik. A jogutódok számának növekedésével egyre kétségesebb lehet az adatkezelések jogszerűsége. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (a továbbiakban: NAIH) több határozatában kimondta, hogy több követeléskezelő gazdasági társaság is több esetben jogellenes adatkezelési tevékenységet folytatott, mert megszegte az előzetes tájékoztatási kötelezettségét, a tisztességes és a célhoz kötött adatkezelés elvét, és jogalap nélküli adatkezelést folytatott, továbbá megtiltotta számukra a személyes adatok jogellenes kezelését¹⁶, valamint az érintett gazdasági társaságokat adatvédelmi bírság megfizetésére kötelezte. A NAIH már a 2014-ben

ajánlást¹⁷ bocsátott ki a követeléskezelés, tartozásbehajtás, adósságbehajtás, factoring tevékenység során alkalmazott követeléskezelési technikák adatvédelmi követelményeiről a hatalmas mértékű kezelt összeg, a magas ügyszám és a tapasztalt hiányosságok okán. 2014 óta az adatvédelem területén [köszönhetően az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendeletében foglaltaknak] az adatvédelemre vonatkozó jogszabályi környezet megváltozott. A követeléskezeléssel behajtással érintett ügyek száma nem csökkent. Napjainkban még csekély számú bejelentés érkezik a NAIH-hoz, de ez a szám is kétségtelenül növekedni fog, és amennyiben a NAIH szabálytalanságot állapít meg határozatában bizonyosan különböző büncselekményi tényállások is előtérbe kerülnek majd.

Felhasznált irodalom

- Balogh O. – B. Korek I. – Császtai F. – Juhász E. – Sáriné Simkó Á. (2009) (szerk.): *A bírósági végrehajtás*. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó
- Földi A. – Hamza G. (2007): *A római jog története és intézményei*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- Frank I. (1846): *A közigazgatás törvénye Magyarhonban II. rész*. Buda: Magyar Királyi Egyetem
- Harmathy A. (1989): *A tulajdonjog alkotmányos védelme*. Jogtudományi Közlöny, 5, 217–228.
- Kapa M. (2006): *Hitelezővédelem a bírósági végrehajtásban*. Budapest: Dialóg Campus Könyvkiadó
- Kovács I. (1989): *Magyar államjog II.* Szeged: JATE Kiadó
- Lentner Cs. (2017): *Kormányzati és közigazgatási feladatok közgazdasági és közpénzügyi megalapozása*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem
- Pataki J. I. (2013a): *A végrehajtó és az adós*. Budapest: Ad-Librum Kiadó
- Pataki J. I. (2013b): *Gondolatok bírósági végrehajtás rendszeréről*. Jogelméleti Szemle, 1, 121–135.
- Pataki J. I. (2014a): *A bírósági végrehajtás-behajtás ellentétpárról*. Jogelméleti Szemle, 2, 216–226.
- Pataki J. I. (2014b): *Adalékok a bírósági végrehajtáshoz a római jogban*. Acta Universitatis Sapientiae Legal Studies, 2, 139–152.
- Pokol B. (2000): *Jogi alaptan*. Budapest: Rejtjel Kiadó
- 17 NAIH Ajánlás
1993-ban jött létre a Magyar Követeléskezelők és Üzleti Információ Szolgáltatók Szövetsége (a továbbiakban: MAKISZ). A Magyar Factoring Szövetség 2003 közepén alakult. A MAKISZ statisztikai adatai szerint tagjai 2012-ben több mint 1100 milliárd forint értékben kezelték követelésállományt, amelyet közel 14 millió ügy testesített meg.

15 Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 Rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) 4. cikk Fogalom meghatározások E rendelet alkalmazásában: 1. személyes adat: azonosított vagy azonosítható természetes személyre (érintett) vonatkozó bármely információ; azonosítható az a természetes személy, aki közvetlen vagy közvetett módon, különösen valamely azonosító, például név, szám, helymeghatározó adat, online azonosító vagy a természetes személy testi, fiziológiai, genetikai, szellemi, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára vonatkozó egy vagy több tényező alapján azonosítható.

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
3. § E törvény alkalmazása során:
1. érintett: bármely információ alapján azonosított vagy azonosítható természetes személy.
1a. azonosítható természetes személy: az a természetes személy, aki közvetlen vagy közvetett módon, különösen valamely azonosító, például név, azonosító szám, helymeghatározó adat, online azonosító vagy egy, vagy több tényező alapján azonosítható.

16 Vö. NAIH/2016/5616/H., NAIH/2017/935/5/H., NAIH/2017/936/5/H., NAIH/2017/1051/2/H., NAIH/2017/3887/H., NAIH/2018/698/5/H.
Vö. Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 28.K.30.283/2016/42., Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 5.K.31.249/2017/5., Kúria Kfv.III.37.801/2017/6.

- Schadl Gy. (2017): *Az ingófoglalás alapvető szabályai a bírósági végrehajtási eljárás során.* Polgári Szemle, 1-3, 83–93.
- Téglási A. (2008): *A tulajdonhoz való jog alkotmányos védelme – Történeti áttekintés.* De iurisprudentia et iure publico, 4, 67–133.
- Vida I. (1978): *A bírósági végrehajtás.* Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

